

Kot da jih ni

Sodobne lepe Vide v predstavi Simone Semenič v režiji Maše Pelko

Piše: Lara Paukovič

Lepe Vide v predstavi postanejo vse ženske, ki trpijo v zakonu brez ljubezni. Ali ki so moške uročile s svojim telesom, pokvarjenke, kako si drznejo. / Foto: Nada Žgank

Lepa Vida je plenice prala. Bolni otrok, ostareli mož, delo, delo, dan za dnem. Potem je šla z zamorcem, ki ji je obljudljal boljše življenje. Mogoče prostovoljno, mogoče ne. Ampak šla je. Sramota. Lahka ženska. V neki drugi različici je meščanka, ki si iz dolgočasja omisli ljubimca, v tretji v nesrečnem zakonu kopni po mladostni ljubezni. Lepa Vida ves čas hrepeni po nečem boljšem, tujem, če hočete, tako kot na primer gospa Bovary; ni cankarjanska mati, ki bi tiho še naprej prala plenice in trpela. In to je, seveda, narobe! Zgodovina nacionalnega mita o lepi Vidi je zgodovina ženskih sramot in žalostnih koncev.

Naša najboljša sodobna dramatičarka Simona Semenič se v novem dramskem besedilu, ki ga je napisala za Prešernovo gledališče Kranj, poigrava ravno z motivom lepe Vide. Lepe Vide postanejo vse ženske, ki trpijo v zakonu brez ljubezni. Ki so moške uročile s svojim telesom, da se jim ne morejo upirati, pokvarjenke, kako si drznejo. Ki jih možje zmerjajo, da so ničvredne, dokler se jim ne utrga. Ki so bolne, nore, vulgarne, glasne. Lepe Vide so čarovnice. Pred 500 leti bi vse gorele na grmadi.

Predstavo *Lepe Vide lepo gorijo* je na gledališki oder postavila mlada režiserka Maša Pelko (1992), ki je v to, da bo režirala omenjeno besedilo, privolila takoj, ko je izvedela, da gre za dramo Simone Semenič z žensko tematiko. A zares se ji je besedilo razprlo, ko je igralka Mia Skrbinc razkrila svojo izkušnjo spolnega nadlegovanja

na akademiji in v javnosti odprla prostor za prepotrebno razpravo o tej temi. Režiserka je dogajanje doživljala še toliko bolj osebno, ker je sveža diplomantka te akademije. Mladim režiserkam in igralkam je jasno, da je v igri dovoljeno marsikaj – tudi z izgovorom preizkušanja meja, utrjevanja značajev ali izboljševanja stika z lastnim telesom; toda obstajajo meje, ki se nikoli ne bi smele prestopiti. Maši Pelko in igralski ekipi se je tako v trenutku izkristaliziralo: glavni glas v predstavi mora biti zgodba dekleta tukaj in zdaj. Zgodba mlade ženske, ki mora na vsakem koraku prenašati vdore v svoje telo in misli. Ki se na javnem kraju kopa gola, da bi s sebe sprala sramoto, ki se v njej nabira ob pogledih in dotikih naključnih moških. *Ki ne more več.*

»Zanimali so nas različni tipi nasilja, s katerimi ima opraviti ženska. Predvsem pa skuša predstava prevprašati mehanizme, ki omogočajo zlorabo pozicije moči,« pravi Maša Pelko. Rdeči niti v besedilu Simone Semenič sta dve besedni zvezi: »mene pa kot da ni« in »gabim se sama sebi«. »Obe opisujeta občutke tiste ali tiste, nad katerim se nasilje izvaja – navadno občutek popolne nepomembnosti in prevzemanja krivde. Vendar sta to občutji, ki omogočata zlorabi,

da se nadaljuje,« opozarja Maša Pelko. »Vsak nasilni odnos, ki je poseg v intimito, povzroči, da človek 'obstaja malo manj' in se sam sebi zagnusi – odgovornost za dogajanje išče znotraj samega sebe.« Te vzorce mišljenja ustvarjalci predstave s tem, da jih nenehno ponavljajo, hkrati razbijajo, predvsem pa jim je šlo za to, da je fokus predstave na zlorabljenih, ne tistih, ki zlorabljajo.

Pomemben odmik od besedila Simone Semenič se je v avtorski priredbi Maše Pelko in ekipe zgodil pri liku inkvizitorke. Ta je v izvornem besedilu lik, ki ga odigra moški. Toda režiserka je želela, da so inkvizitorke ženske in da jih je več, da bi pokazala, kako ženske, kot že v času čarovniških procesov, ko so ovajale druge ženske, zlahka prevzamejo vlogo inkvizitork, ker želijo biti nagrajevane v patriarhalnem sistemu. To pa lahko pogosto dosežejo le tako, da škodujejo drugim ženskam. Inkvizitorka je na primer ministrica za šolstvo Simona Kustec, ki se je želela med interpelacijo predstaviti kot žrtev, češ da kritike njenega dela temeljijo na mehanizmi utišanja žensk, v resnici pa je gledala stran, ko je predsednik vlade, v kateri deluje, žalil ženske s prostitutkami in duševno bolnimi ali ko so se vladni poslanci odpravljali na shode proti splavu ...

Elena Ferrante, ena sodobnih avtoric, ki najbolje pišejo o ženski izkušnji, v nekem eseju pravi: »Prijateljica, ki mi je zelo pri srcu, mi je nekoč rekla: 'Z moškimi je vedno težko, morala sem se naučiti, kako ne biti preveč.' Ugotoviti, kako ne biti prelepa, preveč inteligentna, preveč samostojna, preveč napadalna, predobra ... ta 'preveč' sproži agresivne moške odzive in sovražstvo drugih žensk, ki se morajo med seboj vsak dan boriti za drobtinice, ki jim jih mečejo moški.« Vsaka od njih je lahko inkvizitorka.

Predstava *Lepe Vide lepo gorijo* je še ena klobuta, ki nas opozarja, da ne smemo zaspasti. Ampak smo. Kaj natančno se dogaja po razkritju spolnih zlorab na akademiji? Nič. Zadevo smo elegantno pometli pod preprogo. Menda se je po izpovedi Mie Skrbinc pojavila še vsaj ena prijava, a to, da ime storilca ni prišlo v javnost, kaže, kako smo kot sistem še vedno naravnani k temu, da varujemo storilce, ne žrtev. »Problematične« lepe Vide se izrinjajo iz sistema. Karavana pa gre dalje. x

Gledališka predstava:

Simona Semenič:

Lepe Vide lepo gorijo

Režija: **Maša Pelko**
 Kje: **Prešernovo gledališče Kranj, Kranj**
 Ponovitev: **29. novembra 2021**